

ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS (kaheksas koda laiendatud koosseisus)

11. juuni 2009*

Kohtuasjas T-301/02,

AEM SpA, asukoht Milano (Itaalia), esindajad: advokaadid A. Giardina, C. Croff, A. Santa Maria ja G. Pizzonia,

hageja,

keda toetab

ASM Brescia SpA, asukoht Brescia (Itaalia), esindajad: advokaadid G. Caia, V. Salvadori, N. Pisani ja F. Capelli,

menetlusse astuja,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

VERSUS

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: V. Di Bucci,

kostja,

mille ese on nõue tühistada komisjoni 5. juuni 2002. aasta otsus 2003/193/EÜ, mis puudutab Itaalia poolt avalikke teenuseid osutavatele riigi enamusosalusega ettevõtjatele maksuvabastuste ja soodustingimustel laenuna antud riigiabi (ELT 2003, L 77, lk 21) artiklid 2 ja 3,

EUROOPA ÜHENDUSTE
ESIMESE ASTME KOHUS (kaheksas koda laiendatud koosseisus),

koosseisus: koja esimees E. Martins Ribeiro, kohtunikud D. Šváby, S. Papasavvas, N. Wahl (ettekandja) ja A. Dittrich,

kohtusekretär: vanemametnik J. Palacio González,

arvestades kirjalikus menetluses ja 16. aprilli 2008. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse taust

- 1 Hageja, AEM SpA, on börsil noteeritud aktsiaselts, mida kontrollib 51% ulatuses Milano linn (Itaalia). AEM SpA loodi aastal 1996 samanimelise munitsipaaltevõtja ümberkujundamisena. Hageja peamine tegevusala on elektrivarustuse tagamine ning maagaasi- ja auruvarustus ja müük eelkõige Milano linna territooriumil.

Siseriiklik õiguslik raamistik

- 2 8. juuni 1990. aasta seadusega nr 142, mis käsitleb kohalike omavalitsuste autonoomset korraldust (legge n° 142 ordinamento delle autonomie locali, *Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*, edaspidi „GURI”, nr 135, 12.6.1990; edaspidi „seadus nr 142/90”), viidi Itaalias läbi avalike teenuste osutamise korraldamiseks kommuunide käsutusse antud seaduslikke vahendeid puudutav reform, eelkõige vee-, gaasi- ja elektrivarustuse ning transpordisektorit puudutavas osas. Kõnesoleva seaduse artikliga 22 (muudetud kujul) oli kommuunidele nähtud ette võimalus luua avalike teenuste osutamiseks erinevates õiguslikes vormides äriühinguid. Muu hulgas on ette nähtud kommertsühingute ja riigi enamusosalusega aktsiaseltside (edaspidi „seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud”) loomine. Hageja on üks seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutest.

- 3 Neil asjaoludel anti 9. augusti 1986. aasta seaduse nr 488, mis käsitleb 1. juuli 1986. aasta dekreetseadusesse nr 318 kohalike omavalitsusüksuste kiireloomulise rahastamise kohta tehtavaid muudatusi ja selle muutmist seaduseks (legge n° 488 di conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 1° luglio 1986, n° 318, recante provvedimenti urgenti per la finanza locale, *GURI* nr 190, 18.8.1986) artikliga 9a avalikke teenuseid osutavatele seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutele ajavahemikus 1994–1998 Cassa Depositi e Prestiti (edaspidi „CDDPP”) poolt soodustingimustel intressimääraga laenu (edaspidi „CDDPP laenu”).
- 4 Lisaks võeti seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingute kasuks 28. detsembri 1995. aasta seaduse nr 549, mis käsitleb riigi rahanduse ratsionaliseerimist (legge n° 549 (su) misure di razionalizzazione della finanza pubblica, *GURI* regulaarne lisa nr 302, 29.12.1995, edaspidi „seadus nr 549/95”), artikli 3 lõigete 69 ja 70 alusel nende koostoimes 30. augusti 1993. aasta dekreetseadusega nr 331 erinevate valdkondade maksusätete ühtlustamise kohta (decreto-legge n° 331 (su) armonizzazione delle disposizioni in materia di imposte sugli oli minerali, sull’alcole, sulle bevande alcoliche, sui tabacchi lavorati e in materia di IVA con quelle recate da direttive CEE e modificazioni conseguenti a detta armonizzazione, nonché disposizioni concernenti la disciplina dei centri autorizzati di assistenza fiscale, le procedure dei rimborsi di imposta, l’esclusione dall’ILOR dei redditi di impresa fino all’ammontare corrispondente al contributo diretto lavorativo, l’istituzione per il 1993 di un’imposta erariale straordinaria su taluni beni ed altre disposizioni tributarie, *GURI* nr 203, 30.8.1993, edaspidi „dekreetseadus nr 331/93”) järgmised meetmed:
- vabastus eriotstarbeliste ettevõtjate ja munitsipaalettevõtjate seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühinguteks ümberkujundamisel toimuva varade ülemineku suhtes kehtivatest maksudest (edaspidi „vabastus varade ülemineku suhtes kehtivatest maksudest”);
 - täielik vabastus ettevõtte tulumaksust, st juriidiliste isikute tulumaksust ja kohalikust tulumaksust kolme aasta vältel, maksimaalselt kuni eelarveaastani 1999 (edaspidi „ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus”).

Haldusmenetlus

- 5 Kuna komisjonile oli esitatud kaebus kõnesolevate meetmete kohta, palus ta Itaalia ametiasutustelt 12. mai, 16. juuni ja 21. novembri 1997. aasta kirjadega nende kohta teavet.

- 6 Itaalia ametiasutused saatsid 17. detsembri 1997. aasta kirjas osa soovitud teabest. Lisaks toimus Itaalia ametiasutuste taotlusel 19. jaanuaril 1998 kohtumine.

- 7 Komisjon teatas 17. mai 1999. aasta kirjas Itaalia ametiasutustele otsusest algatada EÜ artikli 88 lõikes 2 ette nähtud menetlus. Nimetatud otsus avaldati Euroopa Ühenduste Teatajas (EÜT 1999, C 220, lk 14).

- 8 Pärast seda, kui komisjon oli saanud kätte märkused kolmandatelt huvitatud isikutelt ja Itaalia ametiasutustelt, palus ta viimati nimetatutel korduvalt esitada lisateavet. Komisjoni ja Itaalia ametiasutuste ning menetlusse astunud kolmandate huvitatud isikute vahel toimus rida kohtumisi.

- 9 Osad seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud, nagu hageja ning ACEA SpA (AMGA) ja Azienda Mediterranea Gaz e Aqua SpA, kes pealegi olid esitanud hagi käesolevas kohtuotsuses käsitletava otsuse tühistamiseks (kohtuasjad T-297/02 ja T-300/02), väitsid, et kõnealused kolm meetet ei kujuta endast riigiabi.

- 10 Itaalia ametiasutused ja Confederazione Nazionale dei Servizi (Confservizi), st liit, mis koondab eelkõige seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühinguid ja eriotstarbelisi Itaalia kohaliku tasandi ettevõtjaid, nõustusid sisuliselt selle seisukohaga.
- 11 Seevastu Bundesverband der deutschen Industrie e.V. (BDI), Saksa tööstuse ja sellega seonduvate valdkondade teenuste osutajate ühendus, väitis, et kõnesolevad meetmed võivad kutsuda esile konkurentsimoonutusi mitte ainult Itaalias, vaid ka Saksamaal.
- 12 Ka Gas-it, Itaalia gaasivarustuse sektori eraõiguslike ettevõtjate ühendus, väljendas seisukohta, et kõnesolevad meetmed, eelkõige ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus, kujutavad endast riigiabi.
- 13 Komisjon võttis 5. juunil 2002 vastu otsuse 2003/193/EÜ Itaalia poolt seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutele maksuvabastuste ja soodustingimustena laenudena antud riigiabi kohta (ELT 2003, L 77, lk 21; edaspidi „vaidlustatud otsus”).

Vaidlustatud otsus

- 14 Komisjon rõhutab esmalt, et tema poolt läbiviidud uurimine puudutas üksnes vaidlusaluste meetmetega kehtestatud üldisi abikavasid, mitte erinevatele ettevõtjatele antud individuaalset abi. Selles osas väljendab ta seisukohta, et Itaalia Vabariik „ei ole andnud individuaalseid maksusoodustusi ning ei ole [talle] teatanud ühestki individuaalsest abiandmise juhtumist, edastades komisjonile kogu selle hindamiseks vajaliku teabe”. Komisjon märgib, et järelikult oli ta kohustatud uurima kõnesolevaid abikavasid üldiselt ja abstraktselt nii nende kvalifitseerimise kui ka ühisturuga kokkusobivuse küsimuses (vaidlustatud otsuse põhjendused 42–45).

- 15 Komisjon on seisukohal, et CDDPP laenuid ja ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus (edaspidi koos „käsitletavat meetmed”) kujutavad endast riigiabi. Niisuguste soodustuste andmine seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutele riigi vahenditest toob tagajärjena kaasa nende konkurentsiolekorra tugevnemise võrreldes kõigi teiste ettevõtjatega, kes soovivad osutada samu teenuseid (vaidlustatud otsuse põhjendused 48–75). Käsitletavat meetmed on ühisturuga kokkusobimatud, kuna nende puhul ei ole täidetud EÜ artikli 87 lõigetes 2 ja 3 ega EÜ artikli 86 lõikes 2 ette nähtud tingimused ning pealegi on rikutud EÜ artiklit 43 (vaidlustatud otsuse põhjendused 94–122).
- 16 Seevastu on komisjon seisukohal, et vabastus varade ülemineku suhtes kehtivatest maksudest ei ole riigiabi EÜ artikli 87 lõike 1 mõttes, arvestades, et nimetatud maksud kuuluvad tasumisele uue majandusüksuse loomisel või varade üleminekul ühtedelt majandusüksustelt teistele. Munitsipaalettevõtjad ja seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud on sisuliselt sama majandusüksus. Seega on nende vabastamine nimetatud maksudest õigustatud süsteemi laadi või ülesehitusega (vaidlustatud otsuse põhjendused 76–81).
- 17 Vaidlustatud otsuse resolutsioon on järgmine:

„Artikkel 1

[V]abastus varade ülemineku suhtes kehtivatest maksudest ei ole riigiabi [EÜ] artikli 87 lõike 1 mõttes.

Artikkel 2

Ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus ja [CDDPP] laenudest tulenevad soodustused on riigiabi [EÜ] artikli 87 lõike 1 mõttes.

Nimetatud abi ei ole ühisturuga kokkusobiv.

Artikkel 3

Itaalia võtab kõik vajalikud meetmed, et saada abisaajalt tagasi artiklis 2 nimetatud abi, mille andmine oli ebaseaduslik.

Abi tagasinõudmine peab toimuma viivitamatult vastavalt siseriiklikus õiguses ette nähtud korrale, tingimusel et see võimaldab [vaidlustatud] otsuse tõhusat ja viivitamatut täitmist.

Tagastatavale abile lisanduvad viivisintressid, mida arvutatakse alates kuupäevast, mil abisaaja ebaseadusliku abi kätte sai, kuni selle tegeliku tagasimaksmiseni. Viivisintressid arvutatakse piirkondliku abi toetusekvivalendi suhtes kohaldatava määra alusel.

[...]”.

Menetlus ja poolte nõuded

- 18 Hageja esitas hagiavalduse, mis saabus Esimese Astme Kohtu kantseleisse 30. septembril 2002.
- 19 ASM Brescia SpA esitas Esimese Astme Kohtu kantseleisse 2. jaanuaril 2003 saabunud dokumendiga taotluse astuda käesolevas asjas menetlusse hageja nõuete toetuseks. Esimese Astme Kohtu viienda laiendatud koja (varasem koosseis) esimees rahuldab 12. mai 2003. aasta määrusega selle taotluse. Menetlusse astuja esitas omapoolsed seisukohad ning teised menetlusosalised esitasid selle kohta märkused selleks ette nähtud tähtaja jooksul.
- 20 Komisjon esitas 6. jaanuari 2003 Esimese Astme Kohtu kantseleisse saabunud eraldi dokumendiga Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 114 lõike 1 alusel vastuvõetamatuse vastuväite.
- 21 Hageja esitas vastuvõetamatuse vastuväite kohta märkused 27. veebruaril 2003.
- 22 Itaalia Vabariik esitas 8. augustil 2002 Euroopa Kohtule hagi vaidlustatud otsuse tühistamiseks; hagi registreeriti numbri C-290/02 all. Euroopa Kohus tuvastas, et nimetatud hagi ning kohtuasjade T-292/02, T-297/02, T-300/02, T-301/02 ja T-309/02 algatamiseks esitatud hagid on sama esemega, milleks on nõue tühistada vaidlustatud

otsus, ning on omavahel seotud, kuna nende raames esitatud väited on suures osas kattuvad. Põhikirja artikli 54 kolmandale lõigule tuginedes andis Euroopa Kohus 10. juunil 2003 määruse, millega otsustas peatada menetluse kohtuasjas C-290/02 seniks, kuni Esimese Astme Kohus on teinud otsuse kohtuasjades T-292/02, T-297/02, T-300/02, T-301/02 ja T-309/02.

- 23 Euroopa Kohus otsustas 8. juuni 2004. aasta määrusega saata kohtuasja C-290/02 tagasi Esimese Astme Kohtusse, kes on vastavalt nõukogu 26. aprilli 2004. aasta otsuse 2004/407/EÜ, Euratom, millega muudetakse Euroopa Kohtu põhikirja käsitleva protokolli artikleid 51 ja 54 (ELT L 132, lk 5; ELT eriväljaanne 01/05, lk 85), artiklile 2 pädev lahendama liikmesriikide poolt komisjoni vastu esitatud hagsid. Mainitud kohtuasi registreeriti Esimese Astme Kohtu kantseleis numbri T-222/04 all.
- 24 Esimese Astme Kohus otsustas 5. augustil 2004 tehtud määrusega lahendada vastuvõetamatuse küsimus põhinõude üle otsustamisel.
- 25 Ettekandja-kohtuniku ettepaneku põhjal otsustas Esimese Astme Kohus (kaheksas koda laiendatud koosseisus) avada suulise menetluse ning esitas pooltele kodukorra artiklis 64 ette nähtud menetlust korraldavate meetmete raames kirjalikult küsimusi, millele viimati nimetatud vastasid selleks ette nähtud tähtaja jooksul.
- 26 Esimese Astme Kohtu kaheksanda laiendatud koja esimehe 13. märtsi 2008. aasta määrusega liideti kohtuasjad T-292/02, T-297/02, T-300/02, T-301/02, T-309/02, T-189/03 ja T-222/04 suulise menetluse huvides vastavalt kodukorra artiklile 50.
- 27 Poolte kohtukõned ja vastused Esimese Astme Kohtu esitatud küsimustele kuulati ära 16. aprilli 2008. aasta kohtuistungil.

28 Hageja, keda toetab menetlusse astuja, palub Esimese Astme Kohtul:

- tunnistada hagi vastuvõetavaks;

- tühistada vaidlustatud otsuse artikkel 2, millega komisjon tunnistas ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse ühisturuga kokkusobimatuks;

- tühistada vaidlustatud otsuse artikkel 3 osas, milles sellega pannakse Itaalia Vabariigile kohustus nõuda tagasi ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse kaudu antud abi;

- mõista kohtukulud välja komisjonilt.

29 Komisjon palub Esimese Astme Kohtul:

- jätta hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata;

- jätta hagi põhjendamatusse tõttu rahuldamata;

- mõista kohtukulud välja hagejalt ja menetlusse astujalt.

Vastuvõetavus

Poolte argumendid

- 30 Komisjon vaidlustab hageja õiguse hagi esitada. Vaidlustatud otsus ei puuduta hagejat isiklikult EÜ artikli 230 neljanda lõigu mõttes.
- 31 Komisjon väidab sisuliselt, et vaidlustatud otsust tuleb määratleda üldkohaldatava aktina, kuna see käsitleb abikava, seega kindlaksmääramata – ja määratlematut – hulka ettevõtjaid, mille puhul on kasutatud niisugust üldist kriteeriumi nagu kuulumine ühte teatavasse ettevõtjate kategooriasse. Komisjon leiab, et üldakti üldist kohaldatavust ja sellest tulenevat normatiivset iseloomu ei sea kahtluse alla võimalus enam-vähem täpselt määratleda õigussubjektide arvu või ka konkreetselt neid õigussubjekte, kellele seda teataval ajahetkel kohaldatakse, kui on selge, et see kuulub kohaldamisele selles õigusaktis määratletud ja selle eesmärgiga seotud õigusliku või faktilise olukorra alusel.
- 32 Komisjon väidab, et selleks, et üldkohaldatav akt puudutaks isikut isiklikult, peab see akt kahjustama isiku spetsiifilisi õigusi või akti vastu võtnud institutsioonil peab olema kohustus võtta arvesse seda, millised on selle akti tagajärjed kõnesoleva isiku olukorrale. Komisjon leiab, et antud juhul niisuguse olukorraga tegemist ei ole. Vaidlustatud otsus mõjutas negatiivselt kõigi nende ettevõtjate olukorda, kes said kasu käsitlevate meetmete vahendusel. Järelikult ei ole rikutud eriõigusi, mis oleks teatud ettevõtjatel, keda oleks võimalik kõigist teistest käsitlevate meetmete vahendusel kasu saanud ettevõtjatest eristada. Pealegi ei olnud komisjon kohustatud vaidlustatud otsuse vastuvõtmisel arvestama selle otsuse tagajärgi konkreetse ettevõtja olukorrale ega

saanudki seda teha. Ei see, et abi tunnistati vaidlustatud otsuses kokkusobimatuks, ega asjaolu, et sellega nähti ette kohustus see abi tagasi nõuda, ei seostu konkreetsete abisaajate olukorraga.

- 33 Komisjon väidab, et tema analüüsi toetab riigiabi valdkonna senine kohtupraktika, mille kohaselt ei piisa asjaolust, et isik on saanud abi niisuguse abikava alusel, mis on tunnistatud ühisturuga kokkusobimatuks, et tõendada isiklikku puudutatust EÜ artikli 230 neljanda lõigu mõttes.
- 34 Hilisemates kohtuasjades ei ole väljakujunenud kohtupraktikat kahtluse alla seatud. Komisjon leiab, et lahendust, milleni Euroopa Kohus jõudis 19. oktoobri 2000. aasta otsuses kohtuasjades C-15/98 ja C-105/99: Itaalia ja Sardegna Lines vs. komisjon (EKL 2000, lk I-8855; edaspidi „Sardegna Lines’i kohtuotsus”), ei saa kasutada kõikide niisuguste hagide puhul, mille on esitanud isikud, kes on saanud abi ebaseaduslikuks ja kokkusobimatuks tunnistatud abikava alusel, mille puhul on ette nähtud ka abi tagasinõudmine. Seda järeldust toetab lisaks asjaolu, et antud juhul käsitletava juhtumi puhul uuriti asjassepuutuvat abikava abstraktselt. Pealegi sai hageja eespool viidatud Sardegna Lines’i kohtuotsuse aluseks olnud juhtumi puhul tegelikult individuaalset abi, kuna tegemist oli soodustusega, mida anti aktiga, mis oli vastu võetud piirkondliku seaduse alusel, mis andis ulatusliku kaalutusõiguse. Lisaks uuriti nimetatud olukorda üksikasjalikult ametliku uurimismenetluse raames.
- 35 Käesoleva kohtuasja asjaolud erinevad ka neist, mis iseloomustasid kohtuasja, milles Euroopa Kohus tegi otsuse 29. aprillil 2004 (C-298/00 P: Itaalia vs. komisjon, EKL 2004, lk I-4087; edaspidi „Alzetta kohtuotsus”), kuna käesoleval juhul ei teadnud komisjon ei käsitletavate abimeetmete alusel abi saavate isikute arvu ega seda, kes on konkreetset abisaajad, tema käsutuses ei olnud kogu asjassepuutuvat teavet ja tal ei olnud võimalik teada, millises summas igal konkreetsel juhul abi välja makstakse. Pealegi kohaldati käesoleval juhul ettevõtete kolmeaastast tulumaksuvabastust automaatselt, samas kui eespool viidatud Alzetta kohtuotsuse aluseks olnud juhtumi raames käsitletavat abi anti hilisema akti vahendusel.

- 36 Vastupidi sellele, mida väidab hageja, ei oma vastuvõetavuse uurimise seisukohast tähtsust mitte konkreetsete ettevõtjate kindlaksmääramise võimalus, vaid see, et komisjon on tuvastanud juhtumit iseloomustavaid asjaolusid, millest lähtudes võib individuaalne uurimine olla õigustatud. Komisjon on vaidlustatud otsuses märkinud, et talle ei ole esitatud infot, mis tõendaks, et käsitletavat meetmed ei kujuta endast hagejat puudutavas osas riigiabi, või et need kujutavad endast olemasolevat või ühisturuga kokkusobivat abi.
- 37 Komisjon on seisukohal, et igal juhul ei ole asjaolu, et hageja on osalenud EÜ artikli 88 lõikes 2 ette nähtud ametlikus uurimismenetluses, ega vaidlustatud otsuses märgitud tagastamiskorraldus piisavad selleks, et hagejat identifitseerida. Arvestades, et haged, mis on esitatud teatatud abikava raames potentsiaalselt abi saavate isikute poolt, ei ole vastuvõetavad EÜ artikli 230 mõttes, peab sama järeldus kehtima ka niisuguste hagede osas, mille on esitanud teatamata abikava alusel abi saanud isikud.
- 38 Pealegi, hageja poolt käesolevas asjas esitatud hagi vastuvõetamatuks tunnistamine ei rikuks töhusa kohtuliku kaitse põhimõtet, kuna EÜ artiklitega 241 ja 234 ette nähtud õiguskaitsevahendid on piisavad (Euroopa Kohtu 25. juuli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-50/00 P: *Unión de Pequeños Agricultores vs. nõukogu* (EKL 2002, lk I-6677).
- 39 Hageja kinnitusel puudutab teda isiklikult vaidlustatud otsuse see osa, mis käsitleb ettevõtete kolmeaastast tulumaksuvabastust. Hageja on üks seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutest ehk teisisõnu ettevõtja, kellele on suunatud kõnesolev abikava, seega sai ta kasu ettevõtete kolmeaastasest tulumaksuvabastusest, millele vastavate summade tagasinõudmist otsus puudutab.
- 40 Menetlusse astuja toetab sisuliselt hageja seisukohta ja suuremat osa tema argumentidest.

Esimese Astme Kohtu hinnang

- 41 EÜ artikli 230 neljanda lõigu kohaselt võib füüsiline või juriidiline isik algatada menetluse teisele isikule adresseeritud otsuse vastu vaid juhul, kui see otsus puudutab teda otseselt ja isiklikult.
- 42 Väljakujunenud kohtupraktikast nähtub, et füüsiline või juriidiline isik, kes ei ole otsuse adreassaad, saab vaid siis väita, et see otsus puudutab teda isiklikult, kui otsus puudutab teda teatavate teda iseloomustavate omaduste või asjaolude tõttu, mis eristavad teda kõigist teistest, ning mis muudab ta identifitseeritavaks analoogselt otsuse adreassaadiga (Euroopa Kohtu 15. juuli 1963. aasta otsus kohtuasjas 25/62: Plaumann vs. komisjon, EKL 1963, lk 197, 223, ja 2. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-321/95 P: Greenpeace Council jt vs. komisjon, EKL 1995, lk I-1651, punktid 7 ja 28).
- 43 Euroopa Kohus on leidnud, et põhimõtteliselt ei saa ettevõtja vaidlustada komisjoni otsust, millega keelatakse sektoriaalne abikava, kui see otsus puudutab teda vaid põhjusel, et ta kuulub asjaomasesse sektorisse ja et ta võib selle kava alusel toetust saada. Niisugune otsus on hagejast ettevõtja suhtes üldkohaldatav meede, mida kohaldatakse objektiivselt määratletud olukordadele ja mis tekitab õiguslikke tagajärgi üldiselt ja abstraktselt määratletud isikute kategooriale (vt Euroopa Kohtu 2. veebruari 1988. aasta otsus liidetud kohtuasjades 67/85, 68/85 ja 70/85: Van der Kooy jt vs. komisjon, EKL 1988, lk 219, punkt 15, ning eespool punktis 35 viidatud Alzetta kohtuotsus, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 44 Igal juhul on Euroopa Kohus eespool punktis 34 viidatud Sardegna Lines'i kohtuotsuse punktides 34 ja 35 väljendanud ka seisukohta, et kuna selles asjas käsitletav otsus ei puudutanud ettevõtjat Sardegna Lines mitte ainult tulenevalt tema kuulumisest Sardiinia navigatsioonisektori ettevõtjate hulka, kes võis potentsiaalselt saada abi Sardiinia laevaomanikele mõeldud abikava alusel, vaid ka tulenevalt sellest, et ettevõtja oli saanud nimetatud abikava raames individuaalset abi, mille tagastamist komisjon

nõuab, siis puudutas nimetatud otsus teda isiklikult ning tema poolt selle otsuse peale esitatud hagi on vastuvõetav (vt selle kohta ka eespool punktis 35 viidatud Alzetta kohtuotsus, punkt 39).

45 Seega tuleb kontrollida, kas hageja on tegelikult saanud sektoriaalse abikava raames niisugust individuaalset abi, mille tagastamist komisjon nõuab (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 20. septembri 2007. aasta otsus kohtuasjas T-136/05: *Salvat père & fils jt vs. komisjon*, EKL 2007, lk II-4063, punkt 70).

46 Selles osas tuleb märkida, et esiteks nähtub hageja vastusest Esimese Astme Kohtu poolt selle kohta esitatud kirjalikele küsimustele, et hageja on kõnesoleva abikava raames antud individuaalse abi tegelik saaja. Hageja kinnitab, et aastatel 1996–1999 kehtis tema suhtes ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus. Itaalia Vabariik ei ole seda väidet vaidlustanud.

47 Teiseks nähtub vaidlustatud otsuse artiklist 3, et komisjon nõuab kõnesoleva abi tagastamist.

48 Järelikult puudutab vaidlustatud otsus hagejat isiklikult.

49 Mis puudutab hageja otsesest puutumust, siis võttes arvesse, et vaidlustatud otsuse artikkel 3 paneb Itaalia Vabariigile kohustuse võtta kõik vajalikud meetmed, et nõuda abisaajalt tagasi vaidlustatud otsuse artiklis 2 nimetatud abi, mis oli talle antud ebaseaduslikult, ja kuna hageja on niisugust abi saanud ning peab selle hüvitama, tuleb nentida, et see otsus puudutab hagejat isiklikult (vt selle kohta eespool punktis 45 viidatud kohtuotsus *Salvat père & fils jt vs. komisjon*, punkt 75).

50 Eeltoodust tervikuna tuleneb, et käesolev hagi tuleb tunnistada vastuvõetavaks osas, milles see puudutab seda osa vaidlustatud otsusest, mis käsitleb ettevõtete kolmeaastast tulumaksuvabastust.

Põhiküsimus

51 Hageja esitab hagi toetuseks viis väidet, mis tuginevad vastavalt järgmistele asjaoludele:

- ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse riigiabina kvalifitseerimisel on rikutud EÜ artikli 87 lõiget 1 ja EÜ artiklit 253;
- kuna ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus on kvalifitseeritud uue abina, on rikutud EÜ artikli 88 lõiget 1 ja EÜ artiklit 253;
- rikutud on EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c ja EÜ artiklit 253;
- rikutud on diskrimineerimise keelu ja asutamisvabaduse põhimõtet ning põhjendamiskohustust;
- tagastamiskorraldus on ebaseaduslik.

Esimene väide, mille kohaselt on ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse riigiabina kvalifitseerimisel rikutud EÜ artikli 87 lõiget 1 ja EÜ artiklit 253

Poolte argumendid

52 Hageja väidab selle väite raames, et ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus ei kujuta endast riigiabi EÜ artikli 87 lõike 1 mõttes. Väide jaguneb kolmeks osaks, mille kohaselt – vastavalt – on uurimine olnud puudulik, konkurentsimoonusi ei ole esinenud ja puudub mõju ühendusesisesele kaubandusele.

– Väite esimene osa, mille kohaselt oli uurimine puudulik

53 Hageja väidab kõigepealt, et vaidlustatud otsuse puhul on uurimine olnud üldiselt puudulik osas, mis puudutab nende riskide kindlaksmääramist, kuidas võib ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus kohaliku tasandi avalike teenuste erinevatel turgudel konkurentsi ohustada. Hageja on vastupidi komisjonile seisukohal, et „kohaliku tasandi avalike teenuste üldist turgu” ei eksisteeri ja et komisjon oleks pidanud turuanalüüsi viima läbi iga toote ja/või geograafilise piirkonna kohta eraldi, mis oleks tal võimaldanud hinnata ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse mõju iga turu suhtes eraldi. Kohaliku tasandi avalike teenuste kontsessioonide turg, mida on mainitud vaidlustatud otsuse põhjenduses 68, erineb avalike teenuste turust. Lisaks väidab hageja, et komisjon ei ole põhjendanud, miks ta on otsustanud viia uurimise läbi üldiselt ja abstraktselt.

54 Hageja viitab ka komisjoni 30. juuli 1997. aasta otsusele 98/182/EÜ, mis puudutab Friuli-Venezia Giulia maakonna (Itaalia) poolt kaupade maanteevedudega tegelevatele maakonna ettevõtjatele antud abi (EÜT 1998, L 66, lk 18). Nimetatud otsusega kvalifitseeriti siseriiklike õigusnormidega kehtestatud abikava riigiabina üksnes teatud

sektoreid puudutavas osas. Lisaks käsitleti teatavaid abimeetmeid – vastavalt abi saanud ettevõtjate tegevusele – ühisturuga kokkusobivana. Nimetatud otsus tõendab, et üldise abikava erinevate sektorite olukorra põhjalikum analüüs on teostatav.

55 Komisjon märgib, et kuna käesolevas kohtuasjas on arutuse all abikava, pidi ta tingimata läbi viima üldise ja abstraktse uurimise. Pealegi ei ole Itaalia ametiasutused komisjonile edastanud täpsemaid andmeid selle kohta, millised teenused asja-seeputuvate teenuste hulgast olid ühenduse tasandi konkurentsile suletud.

– Väite teine osa, mille kohaselt konkurentsimoonusi ei esinenud

56 Hageja argumentide hulgas on rõhuasetus neist kolmel põhilisel argumendil.

57 Esiteks väidab hageja, et seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud ei tegutse turgudel, mida iseloomustab konkurents, ning et seega ei saanud nende suhtes kehtinud ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus kohaliku tasandi avalike teenuste turgudel konkurentsi kahjustada.

58 Elektrienergia tootmise sektor avati konkurentsile alles aastal 1999, tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. detsembri 1996. aasta direktiivi 96/92/EÜ elektri siseturu ühiseeskirjade kohta (EÜT 1997, L 27, lk 20; ELT eriväljaanne 12/02, lk 3) ülevõtmisest. Pealegi ei olnud hageja enne 31. detsembrit 1999 mitte mingil viisil tegutsenud turul, kus lõpptarbijatel oleks olnud võimalus elektrienergiaga varustajat vabalt valida. Ka elektrienergia jaotus ei olnud konkurentsile avatud, kuna kõnesoleva teenuse pakkumist reguleerivate õigusnormidega oli iga territoriaalse üksuse osas loodud teenusepakkuja monopol.

- 59 Mis puudutab gaasi jaotusteenust, siis see avati konkurentsile alles aastal 2000 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiivi 98/30/EÜ maagaasi siseturu ühiseeskirjade kohta (EÜT 1998, L 204, lk 1; ELT eriväljaanne 12/02, lk 28) ülevõtmisega.
- 60 Komisjon oleks käesoleval juhul pidanud lähtuma põhimõttest, mida ta on kasutanud 1. juuli 1998. aasta otsuses 98/693/EÜ, mis puudutab Hispaania abikava Plan Renove Industrial kommertsveokite ostmiseks (augustist 1994 kuni detsembrini 1996) (EÜT L 329, lk 23), kus ta nentis, et konkurentsi puudumise tõttu ei ole käsitletavad meetmed riigiabi.
- 61 Hageja väidab teise asjaoluna, et vaidlustatud otsus põhineb ebaõigel hinnangul asjaoludele, mis puudutavad seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingute võimalust tegutseda turul väljaspool asjassepuutuva kommuuni territooriumi.
- 62 Seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutel ei ole olnud vaba juurdepääsu kohaliku tasandi avalike teenuste osutamisele muudes kohalikes omavalitsusüksustes. Otsese kontsessiooni andmine sõltub nende kohalike omavalitsusüksuste ja kõnesoleva seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingut kontrolliva kommuuni nõusolekust ning samuti kehtib selle suhtes üldise tingimusena nõue, et see peab olema päritolukoha kohaliku omavalitsusüksuse huvides.
- 63 Igal juhul on hageja täpsustanud, et ta ei ole ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse kohaldamisperioodil osalenud üheski pakkumismenetluses, mis oleks puudutanud lepingu sõlmimist kohaliku tasandi avalike teenuste osutamiseks muudes geograafilistes piirkondades. Seega ei saanud ta kasutada mitte mingisuguseid eeliseid võrreldes niisuguste ettevõtjatega, kelle suhtes see abikava kohaldamisele ei kuulunud. Ta lisab, et kõik neis sektorites tegutsevad ettevõtjad tuginevad pikaajalisele ainuõigust andvale kontsessioonile.

- 64 Hageja väidab kolmanda asjaoluna, et kuigi seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud muudeti riigi enamusosalusega aktsiaseltsideks, st eraõiguslike ettevõtjate mudelile vastavateks äriühinguteks, oli nende loomise ainus eesmärk tagada kohaliku tasandi avalike teenuste osutamine. Niisiis piirdub nende tegevusvaldkond kohaliku tasandi avalike teenustega. Seega on põhjendamatu väita, nagu on teinud komisjon, et kui kommuunide eriotstarbelised äriühingud on kohustatud tegutsema vaid kohaliku tasandi avalike teenuste pakkumise turul, siis seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud on vabad tegutsema muudel turgudel. Seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingute tegevuse sisu ja ese on suures osas endiselt sama, mis kommuunide eriotstarbeliste äriühingute puhul. Hageja täpsustab, et kuni aastani 1999 tegutses ta ainult gaasi- ja elektrisektorites ning et telekommunikatsioonisektoris tegutseb ta alles alates aastast 1999 hilisemast ajast.
- 65 Hageja on seisukohal, et kuna seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud on loodud avalike teenuste pakkumiseks, ei ole nad osalenud nimetatud teenuste pakkumiseks läbiviidavates pakkumismenetlustes. Hageja sõnade kohaselt järeldeb siit, et komisjoni argument, mille kohaselt iseloomustas kõnesolevate teenuste turgu konkurents, ei ole veenev, kuna avalike teenuste sektoris konkurentsile avatud pakkumismenetlusi läbi ei viidud.
- 66 Corte suprema di cassazione (kassatsioonikohus, Itaalia) ühendatud kodade 6. mai 1995. aasta kohtuotsuses nr 4989, millele komisjon viitab vaidlustatud otsuse leheküljel nr 61 joonealuses märkuses (põhjendus 92), on üksnes tunnustatud seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingute eraõiguslikku laadi, ilma et oleks võetud seisukohta küsimuses, kas neil on võimalik erinevatel turgudel vabalt tegutseda. Nimetatud kohtuotsus kinnitab ka seda, et otsus luua seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühing toob automaatselt kaasa selle, et kohaliku tasandi avalike teenuste osutamine antakse ainuüksi sellele äriühingule.
- 67 Igal juhul ei kujuta endast konkurentsieeskirjade rikkumist iseenesest see, et ettevõtja, kes ainsana osutab üldise majandushuvi teenust, on kasutanud sellest saadud tulu, et laiendada tegevust naaberturule, mis on konkurentsile avatud. Järelikult ei saa see asjaolu, et seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutel on võimalus tegutseda muudel turgudel, olla niisugune argument, et sellele tuginedes saaks ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse kvalifitseerida riigiabina.

- 68 Hageja rõhutab EÜ artiklit 253 puudutavas osas, et riigiabi üldraamistikus on põhjendamiskohustus äärmiselt oluline ning otsustava tähtsusega juhul, kui maksusoodustusi andvad riigi abimeetmed puudutavad – nagu antud juhul – suurt arvu eraõiguslikke isikuid. Adekvaatse põhjendamise kohustus on seda möödapääsmatum, et käesoleval juhul on tegemist niisuguse spetsiifilise turuga nagu avalike teenuste osutamine kohalikul tasandil, mille puhul on mõnikord tegemist monopoolse olukorraga.
- 69 Hageja väidab, et kuigi konkurentsi iseloomustavate konkreetsete tingimuste analüüs võib tavapäraseid tööstus- ja kaubandussektoreid puudutavas osas olla üleliigne, ei kehti see detailselt reguleeritud ja konkreetsetele ettevõtjatele reserveeritud sektorite puhul, nagu seda oli kohaliku tasandi avalike teenuste osutamine 1990-ndate aastate Itaalias.
- 70 Mis puudutab ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse konkurentsi kahjustavat mõju muudele turgudele, siis komisjon ei ole tõendanud, et konkurentsi oleks potentsiaalselt või tegelikult kahjustatud, ta ei ole välja toonud turge, mida see puudutas, ning samuti ei ole ta ära näidanud, et väidetav moonutus tuleneb ettevõtete kolmeaastasest tulumaksuvabastusest. Komisjon on piirdunud üldise viitega „muude toodete turgudele või ühendusesisesele kaubavahetusele” ning „sektoritele, mis erinevad neist, mida nimetatakse kohaliku tasandi avalike teenuste osutamise sektoriteks” (vaidlustatud otsuse põhjendus 74). Komisjon oleks pidanud laiemalt ja ulatuslikumalt analüüsima ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse mõju konkurentsile muudes sektorites.
- 71 Samuti puuduvad vaidlustatud otsuses põhjendused osas, milles selles on eristatud ühelt poolt seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühinguid ning teiselt poolt samadele kohalikele omavalitsusüksustele kuuluvaid munitsipaalettevõtjaid, kellel on õigusvõime ning kelle suhtes kuulus kohaldamisele ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus, ilma et oleks seda põhjendanud.

72 Menetlusse astuja toetab EÜ artikli 87 rikkumist puudutavas osas sisuliselt hageja seisukohta ja argumente.

73 Komisjon vaidlustab kõik esitatud argumendid.

– Väite kolmas osa, mille kohaselt mõju ühendusesisesele kaubavahetusele puudub

74 Hageja väidab sisuliselt, et käesoleval juhul ei ole ühendusesisest kaubavahetust mõjutatud. Hageja viitab selles osas asjaolule, et kohaliku tasandi avalike teenuste osutamine on antud otseselt seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutele. Hankemenetlused viidi läbi vaid nende territooriumide osas, kus ei tegutsenud ühtki munitsipaalettevõtjat või seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingut. Hageja ei nõustu komisjoni seisukohaga, mille kohaselt juba ainuüksi ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse olemasolu mõjutas kommuune pigem andma kohaliku tasandi avalike teenuste osutamise otse seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutele, mitte viima läbi pakkumismenetlust. Ta rõhutab – vastupidi –, et kui poleks olnud võimalust sõlmida avalike teenuste osutamise lepinguid otsese kontsessioonina, ei oleks ükski kohalik omavalitsusüksus nõustunud seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühinguid looma. Tegelikult oleksid kohalikud omavalitsusüksused vastupidisel juhul olukorras, kus seaduses nr 142/90 ette nähtud „oma” äriühingud peaksid pakkumismenetluse raames konkureerima muude ettevõtjatega.

75 Lisaks viitab hageja komisjoni 20. septembri 2000. aasta teatisele Euroopa üldise huvi teenuste kohta (EÜT 2001, C 17, lk 4), kus komisjon on öelnud, et konkurentsialased eeskirjad kuuluvad kohaldamisele vaid juhul, kui asjassepuutuvad tegevused võivad mõjutada liikmesriikidevahelist kaubavahetust. Näiteks selle teatise punktis 32 toodud üldise eeskirja kohaselt tegevus, mille mõju turule on üksnes marginaalne, nagu seda on paljud kohalikud üldise huvi teenused, üldjuhul liikmesriikidevahelist kaubavahetust ei mõjuta. Komisjon ei ole esitanud põhjusi, miks eristub kõnesolev juhtum nimetatud üldisest eeskirjast.

- 76 Hageja leiab, et komisjon ei ole vaidlustatud otsuses piisavalt põhjendanud hinnangut ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse mõjule ühendusesisesele kaubavahetusele. Õigupoolest ei ole komisjon viidanud kõnesolevate kohaliku tasandi avalike teenuste turge iseloomustavatele tingimustele ning on piirdunud üksnes kinnitusega, et „ei saa väita, et ainuüksi seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutele mõeldud abimeetmete olemasolu oleks mõjutanud kommuune pigem sõlmima kõnesolevate teenuste osutamist puudutavad lepingud otse kui sõlmima kontsessioonilepinguid avatud menetluse tulemusena”.
- 77 Menetlusse astuja toetab EÜ artikli 87 rikkumise osas sisuliselt hageja seisukohta.
- 78 Komisjon on seisukohal, et käesoleval juhul oli tegemist ühendusesisesese kaubavahetuse mõjutamisega ning et vaidlustatud otsus on selles osas piisavalt põhjendatud.

Esimese Astme Kohtu hinnang

- 79 Esmalt tuleb meenutada, et abi määratlemiseks EÜ artikli 87 lõike 1 mõttes peavad kõik selles sättes osutatud tingimused olema täidetud. Esiteks peab abi olema antud riigi poolt või riigi ressurssidest. Teiseks peab meede olema selline, et võib kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust. Kolmandaks peab tegemist olema valikulise soodustusega. Neljandaks peab see kahjustama või ähvardama kahjustada konkurentsi (Euroopa Kohtu 24. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas C-280/00: Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, EKL 2003, lk I-7747, edaspidi „Altmarki kohtuotsus”, punktid 74 ja 75, ning 3. märtsi 2005. aasta otsus kohtuasjas C-172/03: Heiser, EKL 2005, lk I-1627, punkt 27).
- 80 Käeoleval juhul vaidlustab hageja sisuliselt selle, et ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus on kvalifitseeritud riigiabina. Ta väidab, et esiteks oleks komisjon

pidanud analüüsima igat turgu eraldi ning teiseks ei ole täidetud kaks EÜ artikli 87 lõikes 1 ette nähtud neljast tingimusest, st need, mis puudutavad liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamist ja konkurentsi kahjustamist. Lisaks ei ole vaidlustatud otsus nende kahe tingimuse uurimist puudutavas osas piisavalt põhjendatud või puuduvad põhjendused üldse.

– Väite esimene osa, mille kohaselt oli uurimine puudulik

- 81 Mis puudutab iga turu osas eraldi läbiviidavat analüüsi, siis tuleb nentida, et kõnesolev meede on suunatud spetsiifilisele ettevõtjate kategooriale, st seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutele. Et kõnesoleva kava alusel abi saada, on ainsa tingimusena nõutav, et ettevõtja peab kuuluma nimetatud kategooriasse.
- 82 Samuti tuleb märkida, et ettevõtjate kolmeaastast tulumaksuvabastust ei kohaldata ainuüksi teatavatele spetsiifilistele teenustele ning et ettevõtjad, kellele nimetatud abikava on suunatud, ei pea kuuluma avalike teenuste osutamise sektorisse. Abikava on üks tervik, st tegemist ei ole erinevate abikavadega, mis oleks ette nähtud vastavalt tegevusalale või turule.
- 83 Siit järeldub, et käesolevat juhtumit iseloomustavaid asjaolusid arvestades ei olnud komisjonil ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse mõju hindamisel kohustust uurida iga sektorit eraldi.
- 84 Mis puudutab viidet otsusele 98/182, siis tuleb nentida, et erinevalt juhtumist, mille kohta tehti nimetatud otsus – mis puudutas ühtainsat sektorit –, puudutab käesolev asi paljusid erinevaid sektoreid.

85 Mis puudutab järeldust, et kontsessioonide turg erineb avalike teenuste osutamise turust, siis tuleb märkida, et kohalikud omavalitsusüksused võivad avalike teenuste osutamise tagamiseks kasutada õigusliku vormina kontsessioonilepingut ning et mainitud sektori kontsessioonide turg on avatud ühenduse tasandi konkurentsile ning selle suhtes kehtivad EÜ asutamislepingu eeskirjad.

86 Lõpuks, mis puudutab väidetavat põhjenduste puudumist, siis tuleb märkida, et komisjon on vaidlustatud otsuse põhjendustes 42–45 ära toonud põhjused, miks ta otsustas uurida kõnesolevat abikava üldiselt ja abstraktselt.

87 Eeltoodud arvestades tuleb selle väite esimene osa tagasi lükata.

– Esimese väite teine ja kolmas oas, mille kohaselt konkurentsimoonusi ei esinenud ja mõju ühendusesisesele kaubavahetusele puudub

88 Seoses käesoleva kohtuotsuse punktis 79 mainitud tingimustest teise ja neljanda tingimusega tuleb meenutada, et nende kahe tingimuse hindamisel ei pea komisjon tõendama abi tegelikku mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele ega konkurentsi tegelikku moonutamist, vaid üksnes uurima, kas need abimeetmed võivad mõjutada kaubavahetust ja kahjustada konkurentsi (vt Euroopa Kohtu 15. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas C-148/04: Unicredito Italiano, EKL 2005, lk I-11137, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

89 Samuti tuleb meenutada, et komisjon võib tehtava otsuse põhjendustes hinnangu andmisel sellele, kas abikava on sellega ette nähtud meetmetest tulenevalt niisugune, et sellest saavad kasu eelkõige ettevõtjad, kelle tegevusalaks on liikmesriikidevaheline kaubandus, uurida üksnes seda abikava iseloomustavaid asjaolusid (Euroopa Kohtu 7. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas C-310/99: Itaalia vs. komisjon, EKL 2002, lk I-2289).

- 90 Lisaks tuleb meenutada, et igasugune ühenduse turul tegutsevale ettevõtjale antud abi võib põhjustada konkurentsimoonutusi ja kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust (vt Esimese Astme Kohtu 6. märtsi 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-92/00 ja T-103/92: *Diputación Foral de Álava vs. komisjon*, EKL 2002, lk II-1385, punkt 72 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 91 Pealegi ei ole liikmesriikidevahelist kaubanduse mõjutatust võimalik kindlaks määrata lävendi või protsendimääraga nii, et alla teatava määra niisugust mõjutamist ei ole toimunud. Tegelikult ei välista abimeetme suhteliselt tagasihoidlik maht või abi saava ettevõtja suhteline väiksus *a priori* seda, et seejuures ei võiks tegemist olla liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamisega (Euroopa Kohtu 21. märtsi 1990. aasta otsus kohtuasjas C-142/87: *Belgia vs. komisjon*, nn Tubemeuse kohtuotsus, EKL 1990, lk I-959, punkt 43; 14. septembri 1994. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-278/92–C-280/92: *Hispaania vs. komisjon*, EKL 1994, lk I-4103, punkt 42, ja eespool punktis 79 viidatud *Altmarki* kohtuotsus, punkt 81).
- 92 Lisaks on Euroopa Kohus märkinud, et ei ole välistatud, et toetus, mida riik on andnud ettevõtjale, kes osutab üksnes kohaliku või piirkondliku tasandi transporditeenust ning ei paku transporditeenuseid väljaspool oma päritoluriiki, võib sellegipoolest avaldada mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele EÜ artikli 87 lõike 1 mõttes. Kui liikmesriik toetab riigi vahenditest ettevõtjat, aitab see ettevõtjal pakkuda tema poolt osutatavat transporditeenust jätkuvalt samas mahus või teenuseosutamist suurendada, mille tagajärjeks on olukord, kus teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjate poolt selle liikmesriigi turul pakutavate transporditeenuste maht võib selle võrra väheneda (eespool punktis 79 viidatud *Altmarki* kohtuotsus, punktid 77 ja 78).
- 93 Käesoleval juhul tuleb esiteks seonduvalt konkurentsi kahjustamist puudutava tingimusega nentida, et kuigi hageja on väitnud, et seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud ei tegutse konkurentstile avatud turgudel, – viidates konkreetsemalt tema enda tegevusvaldkondadele – ei ole ta esitanud ühtki tõendit, millega kinnitada väidet, et avalike kõnesolevate teenuste osutamise majanduslikud sektorid ei olnud käsitletaval ajal konkurentstile avatud. Selles osas tuleb meenutada, et antud juhul on tegemist abikavaga, mis hõlmab paljusid sektoreid, mitte erinevate abikavadega, millest igaüks oleks suunatud mõnele konkreetsele sektorile.

- 94 Asjaolu, et kõnesolevat abikava kohaldatakse ainult seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutele sõltumata sellest, millega äriühing tegeleb, ning see, et nimetatud äriühingud tegutsevad realselt erinevates majandussektorites, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 81–83, on piisavad järeldamiseks, et käsitletav meede võib mõjutada konkurentsi ja liikmesriikidevahelist kaubandust.
- 95 Sellega seoses tuleb märkida, nagu komisjon on vaidlustatud otsuse põhjendustes 73 ja 84 nentunud, et mõnda asjassepuutuvat sektorit – nagu farmaatsiatoodete, jäätme-, gaasi-, elektri- ja veesektor – iseloomustas käsitletava meetme jõustumise ajahetkel teatav konkurents.
- 96 Lisaks ei piirdu seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingute tegevusalad kohaliku tasandi avalike teenuste osutamise valdkonnaga. Seega võib käsitletav meede hõlbustada nimetatud äriühingute laienemist muudele konkurentsile avatud turgudele, moonutades niimoodi tagajärjena konkurentsi ka teistes sektorites peale kohaliku tasandi avalike teenuste osutamise valdkonna. Selles osas nähtub seadusest nr 142/90, nagu seda on tõlgendanud Corte suprema di cassazione (kassatsioonikohus, Itaalia) 6. mai 1995. aasta kohtuotsuses nr 4989 ning Consiglio de Stato (kõrgem halduskohus, Itaalia) 3. septembri 2001. aasta kohtuotsuses nr 4586, et seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutel on võimalik tegutseda ka muudel territooriumidel nii Itaalias kui välisriikides ning teistes valdkondades peale põhikirjas ette nähtud avaliku teenuse osutamise, välja arvatud juhul, kui see nõuab nende ressursidest ja vahenditest märkimisväärset osa ja kui tegevus on laadilt selline, et võib asjassepuutuvat kohalikku omavalitsusüksust kahjustada.
- 97 Selles osas tuleb nentida, et hageja põhikiri on üldjoontes samasugune. Põhikirjast nähtub, et hageja võib omada asukohta ning luua esindusi, tütarettevõtjaid ja filiaale nii Itaalias kui ka välisriikides. Põhikirjast nähtub ka see, et hageja tegevusalad hõlmavad paljusid valdkondi. Lisaks on ette nähtud, et hageja võib omandada osalusi muudes, nii Itaalia kui välisriikide päritolu äriühingutes või ettevõtjates, mille tegevusala on hageja omaga analoogne, seonduv või seda täiendav.

- 98 Mis puudutab hageja argumenti, mille kohaselt ei ole konkurentsieeskirjade kohaselt iseenesest keelatud see, kui avaliku teenuse osutamisest saadavat tulu kasutatakse tegevuse laiendamiseks mõnele muule turule, siis tuleb märkida, et kui äriühing, kes on saanud riigiabi ja seeläbi saanud suuremat kasumit, laiendab tegevust mõnele teisele turule, mis on konkurentsile avatud, siis ei saa välistada, et konkurentsi on teataval määral mõjutatud.
- 99 Lõpuks tuleb sarnaselt komisjoniga nentida, et seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingute tegevusvaldkondades konkureerivad ettevõtjad üksteisega selles, et nendega sõlmitaks kontsessioonilepingud kohaliku tasandi avalike teenuste osutamiseks erinevates kommuunides ning et kõnesolevate kontsessioonide turg on konkurentsile avatud (vaidlustatud otsuse põhjendused 67 ja 68). Seejuures on väheoluline asjaolu, et hageja ei ole ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse kohaldamisperioodil osalenud üheski niisuguses hankemenetluses, mille ese on lepingu sõlmimine kohaliku tasandi avalike teenuste osutamiseks muudes geograafilistes piirkondades.
- 100 Argument, mille kohaselt konkurents puudub ning seega ei ole riikidevahelist kaubandust mõjutatud, kuna tegelikult sõlmiti asjassepuutuvate teenuste osutamise lepingud seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutega otse, tuleb tagasi lükata. Esiteks ei mõjuta otsene lepingu sõlmimine eelnevates punktides tehtud järeldust, mille kohaselt iseloomustab kõnesolevat turgu vähemalt teatav konkurents. Teiseks tõendab see väide pigem käsitletava meetme piiravat mõju konkurentsile, mitte konkurentsi puudumist asjassepuutuval turul. Nagu komisjon on vaidlustatud otsuse põhjenduses 71 rõhutanud, ei saa välistada, et ainuüksi seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutele suunatud abikava olemasolu mõjutas kommuune pigem sõlmima kõnesolevate teenuste osutamise lepinguid nendega otse kui sõlmima kontsessioonilepinguid avatud menetluse tulemusena.
- 101 Mis puudutab konkreetsemalt küsimust sellest, kas kõnesolev meede on kahjustanud või ähvardanud kahjustada seda teatavat konkurentsi, mis asjassepuutuvat turgu iseloomustab, siis tuleb nentida, et kõnesolev meede on tugevdanud seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingute konkurentsiolukorda võrreldes kõigi teiste Itaalia või välisriikide ettevõtjatega, mis asjassepuutuval turul tegutsevad. Nagu komisjon on vaidlustatud otsuse põhjenduses 62 õigustatult märkinud, siis ettevõtjad, kelle õiguslik vorm ei ole kapitaliühing ja kelle puhul enamusosalus ei kuulu kohalikele

omavalitsusüksustele, on ebasoodsamas olukorras, juhul kui nad soovivad osaleda hankemenetluses, mis on suunatud lepingu sõlmimisele teatava teenuse osutamiseks teatud kindlal territooriumil.

- 102 Eeltoodust tuleneb, et käsitletav meede kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses.
- 103 Mis puudutab teiseks tingimust, mis seondub riikidevahelise kaubanduse mõjutamisega, siis tuleb kõigepealt meenutada, et asjaolu, et seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud tegutsevad ainult oma liikmesriigi turul või „oma” territooriumil, ei ole määrava tähtsusega. Käsitletav meede on mõjutanud riikidevahelist kaubandust, kui teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjate võimalused Itaalia turul teenuste osutamiseks on vähenenud (vt eespool punkt 92).
- 104 Nii on komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 70 õigesti nentinud, et käsitletav meede võis takistada niisuguseid välismaiseid ettevõtjaid, kes soovisid Itaalias tegevust alustada või seal teenuseid pakkuda, ning mõjutas seega ühendusesisest kaubavahetust EÜ artikli 87 lõike 1 mõttes.
- 105 Käsitletav meede kahjustab esiteks välismaiseid ettevõtjaid, kes taotlevad Itaalias kontsessioonilepingut avalike teenuste osutamiseks, kuna riigi osalusega äriühingud, kes on kõnesoleva abikava raames toetust saanud, võivad pakkuda soodsamat hinda kui nende oma riigi või ühenduse tasandi konkurendid, kellele see abikava ei laiene. Teiseks muudab käsitletav meede Itaalias kohaliku tasandi avalike teenuste osutamisse investeerimise (näiteks enamusosaluse omandamise) teiste liikmesriikide ettevõtjatele vähem atraktiivseks, kuna nende ettevõtjate suhtes, kelle osalus sel moel omandatakse, ei kuulu kõnesolev abimeede enam kohaldamisele (või nad võivad niisuguse soodustuse saamise võimaluse kaotada) tulenevalt uute aktsionäride vormist (vaidlustatud otsuse põhjendus 69).

- 106 Mis puudutab seda, et väidetavalt puuduvad vaidlustatud otsuses neid kahte tingimust käsitlevad põhjendused, siis tuleb meenutada, et komisjon on vaidlustatud otsuse põhjendustes 62–64, 69, 73 ja 74 piisava üksikasjalikkusega esitanud põhjendused, millest lähtudes on ta asunud seisukohale, et kõnesolev abimeede on laadilt selline, et võib kahjustada konkurentsi ja mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust. Pealegi, nagu on juba märgitud, ei pea komisjon tõendama antud abi tegelikku mõju (Euroopa kohtu 14. veebruari 1990. aasta otsus kohtuasjas C-301/87: Prantsusmaa vs. komisjon, EKL 1990, lk I-307, punkt 33).
- 107 Eeltoodust tuleneb, et vaidlustatud otsuses sisalduva järelduse puhul, mille kohaselt ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus kujutab endast riigiabi, ei ole tehtud viga, ning seega tuleb käesoleva väite teine ja kolmas osa tagasi lükata.
- 108 Seega tuleb väide tervikuna tagasi lükata.

Teine väide, mille kohaselt ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse kvalifitseermise tõttu uue abina on rikutud EÜ artikli 88 lõiget 1 ja EÜ artiklit 253

Poolte argumendid

- 109 Hageja väidab teise võimalusena, et ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus on olemasolev abi ning seega on komisjon vaidlustatud otsuse tegemisel rikkunud EÜ artikli 88 lõikeid 1 ja 2.

- 110 Ta väidab, et tulumaksuvabastus oli ette nähtud juba enne EÜ asutamislepingu jõustumist. Niisugune vabastus oli munitsipaal- ja eriotstarbelistele ettevõtjatele ette nähtud juba eelmise sajandi algusest peale ning seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingute osas pikendati seda nii, et nähti ette ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus.
- 111 Hageja viitab oma mõttekäigu toetuseks Euroopa Kohtu 9. augusti 1994. aasta otsusele kohtuasjas C-44/93: *Namur-Les assurances du crédit* (EKL 1994, lk I-3829, punkt 33), ja Esimese Astme Kohtu 30. aprilli 2002. aasta otsusele liidetud kohtuasjades T-195/01 ja T-207/01: *Gibraltari valitsus vs. komisjon* (EKL 2002, lk II-2309), kust tema sõnade kohaselt nähtub, et komisjonil on kohustus uurida muudetud abikava uusi aspekte. Käesoleval juhul avalikke teenuseid osutavate ettevõtjate tegevusvaldkonnad ei muutunud. Hageja märgib, et seadusega 142/90 sooviti anda kohalikele omavalitsusüksustele võimalus korraldada avalike teenuste osutamist muus õiguslikus vormis kui munitsipaalettevõtjatena.
- 112 Hageja väitel on vaidlustatud otsuses toodud põhjendused ebaloogilised ja vastuolulised. Komisjon on ühelt poolt seonduvalt varade ülemineku suhtes kehtivatest maksudest vabastamise uurimisega nentunud, et munitsipaalettevõtjad ja seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud kujutavad endast sisuliselt ühte ja sedasama majandusüksust. Teiselt poolt on ta ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse hindamisel asunud seisukohale, et seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud kujutavad endast üksusi, mis on kohalikest omavalitsusüksustest majanduslikult ja sisuliselt eraldiseisvad. Komisjon on vaidlustatud otsuses järeldanud, et vabastus varade ülemineku suhtes kehtivatest maksudest ei ole riigiabi. Kuna tingimused, mis peavad olema täidetud selleks, et kõnesolev vabastus kohaldamisele kuuluks, on identsed tingimustega, mis peavad olema täidetud ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse kohaldamiseks, siis oleks komisjon pidanud järeldama, et ka viimati nimetatud vabastus ei ole riigiabi.
- 113 Lisaks näeb nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ [...] artikli [88] kohaldamiseks (EÜT L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339), artikli 1 punkti b alapunkt v ette, et „kui teatavad meetmed muutuvad abiks pärast tegevuse liberaliseerimist ühenduse õiguses, ei käsitleta neid meetmeid pärast liberaliseerimise kuupäeva enam olemasoleva abina”. See tähendab, et seda ajavahemikku puudutavas osas, mis on asjassepuutuvate sektorite

liberaliseerimisest varasem, ei saa ettevõtete kolmeaastast tulumaksuvabastust käsitleda uue abina, kuna seda kohaldati sektorites, mis ei olnud konkurentsile avatud.

114 Neil põhjustel märgib hageja ära ka põhjenduste puudumise.

115 Menetlusse astuja toetab sisuliselt hageja seisukohta ja argumente.

116 Komisjon ei nõustu mainitud argumentidega, viidates vaidlustatud otsuse põhjendustele 86–91. Ta lisab, et vaidlustatud otsuses toodud järeldust toetab hetkel komisjoni 21. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 794/2004 määruse nr 659/1999 rakendamise kohta (ELT L 140, lk 1; ELT eriväljaanne 08/04, lk 3) artikkel 4.

Esimese Astme Kohtu hinnang

117 Euroopa Kohus on eespool punktis 111 viidatud kohtuotsuses Namur-Les assurances du crédit (punkt 13) väljendanud seisukohta, et nii EÜ artikli 88 sisust kui eesmärgist tuleneb, et olemasolevaks abiks selle artikli lõike 1 mõttes tuleb pidada abimeetmeid, mis olid olemas enne EÜ asutamislepingu jõustumise kuupäeva, ning abimeetmeid, mida oleks saanud nõuetekohaselt rakendada EÜ artikli 88 lõikes 3 ette nähtud tingimustel, sh tingimustel, mis tulenevad Euroopa Kohtu poolt 11. detsembri 1973. aasta kohtuotsuses 120/73: Lorenz (EKL 1973, lk 1471, punktid 4–6) sellele artiklile antud tõlgendusest, samas kui uue abina, mille suhtes kehtib viimati nimetatud sättes ette nähtud teatamiskohustus, tuleb käsitleda meetmeid, millega kehtestatakse abimeetmed või muudetakse neid, kusjuures muudatused võivad puudutada nii olemasolevaid abimeetmeid kui ka esialgseid projekte, millest komisjonile teatatakse.

118 Olemasolevat abi puudutavas osas kinnitab määruse nr 659/1999 artikli 1 punkt b kohtupraktikast tulenevaid ja seal kinnitust leidnud eeskirju.

119 Selle sätte kohaselt on olemasolev abi:

- i) igasugune abi, mis enne asutamislepingu jõustumist oli olemas vastavas liikmesriigis;
- ii) heakskiidetud abi, see tähendab komisjoni või nõukogu poolt heakskiidetud abikavad või individuaalne abi;
- iii) abi, mida peetakse heakskiidetuks, kuna komisjon ei ole teinud otsust kahekuulise tähtaja jooksul, mida põhimõtteliselt arvestatakse lõpliku teatise kättesaamisele järgnevast päevast ning mis on mõeldud komisjonile esialgse uurimise läbiviimiseks;
- iv) abi, mille puhul on möödunud tagastamise suhtes kehtiv kümneaastane aegumistähtaeg;
- v) abi, mida peetakse olemasolevaks abiks, kuna on võimalik teha kindlaks, et selle kehtestamise ajal ei kujutanud see endast abi, vaid on muutunud selleks hiljem ühisturu arengu tõttu ja ilma et liikmesriik oleks seda muutnud. Kui teatavad meetmed muutuvad abiks pärast tegevuse liberaliseerimist ühenduse õiguses, ei käsitleta neid meetmeid pärast liberaliseerimise kuupäeva enam olemasoleva abina.

- 120 Nimetatud määruse artikli 1 punkti c kohaselt tuleb olemasoleva abi muutmist käsitleda uue abina.
- 121 Meetmed, millega kehtestatakse abi või muudetakse olemasolevaid abimeetmeid, kujutavad sisuliselt endast uut abi. Iseäranis juhul, kui muudatus puudutab esialgse abikava sisulist poolt, muutub see kava uueks abikavaks. Siiski ei ole niisuguse sisulise muudatusega tegemist juhul, kui uus element on esialgsest kavast selgelt eristatav (eespool punktis 111 viidatud kohtuotsus Gibraltar valitsus, punktid 109–111).
- 122 Käesoleval juhul on selge, et kõnesolev vabastus ei kuulu määruse nr 659/1999 artikli 1 punktis b nimetatud olukordadest, mis võimaldavad käsitleda abimeedet olemasoleva abina, ei teise, kolmanda ega neljanda alla. Pealegi ei ole hageja nendele olukordadele viidanud.
- 123 Mis puudutab esimest määruse nr 659/1999 artikli 1 punktis b nimetatud olukordadest, siis esmalt tuleb nentida, et ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus kehtestati dekreetseadusega nr 331/93 ja seadusega nr 549/95. Aastal 1990, kui seadusega nr 142/90 nähti ette ümberkorraldused kohaliku tasandi avalike teenuste osutamise korraldamiseks kommunide käsutusse antud seaduslike vahendite osas, mille hulka kuulus võimalus luua riigi enamusosalusega aktsiaseltse, nendele äriühingutele tulumaksuvabastusi ette ei nähtud.
- 124 Kõik seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud, mis loodi ajavahemikus 1990. aastast kuni 30. augustini 1993, mil jõustus dekreetseaduse nr 331/93 artikkel 66, olid kohustatud tasuma tulumaksu.
- 125 Järelikult, nagu komisjon on vaidlustatud otsuse põhjenduses 91 õigustatult väitnud, pidi Itaalia seadusandja selleks, et laiendada kohalike omavalitsusüksuste suhtes

kehtivat maksusüsteemi seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutele, võtma mitukümmend aastat pärast EÜ asutamislepingu jõustumist vastu uue õigusakti.

- 126 Pealegi, isegi kui nõustuda, et munitsipaaltelevõtjate suhtes kehtiv tulumaksuvabastus kehtestati enne EÜ asutamislepingu jõustumist ning et see kehtis aastani 1995, vastab siiski tõele, et seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud on munitsipaaltelevõtjatest sisuliselt erinevad. Munitsipaaltelevõtjate ja eriseaduse alusel loodud ettevõtjate suhtes kehtivate maksusoodustuste laiendamine niisugusele uuele isikute kategooriale nagu seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud on muudatus, mis on esialgselt kavast eristatav. Nagu Consiglio di Stato 3. septembri 2001. aasta kohtuotsuses nr 4586 märgitud, on seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud ja munitsipaaltelevõtjad õiguslikult erinevad eelkõige seetõttu, et esimeste suhtes neist ei kehti munitsipaaltelevõtjate suhtes kohaldatavad ranged territoriaalsed piirangud ning et seaduses ette nähtud äriühingute tegevusalade skaala on laiem. Seega, nagu juba eespool punktis 96 rõhutatud, on seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutel võimalik tegutseda ka muudel territooriumidel nii Itaalias kui välisriikides ning teistes valdkondades kui põhikirjas ette nähtud avaliku teenuse osutamine, välja arvatud juhul, kui see nõuab nende ressurssidest ja vahenditest märkimisväärse osa ja kui tegevus on laadilt selline, et võib asjassepuutuvat kohalikku omavalitsusüksust kahjustada.
- 127 Järelikult, isegi kui seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud on õiguste ja kohustuste osas munitsipaaltelevõtjate õigusjärglased, on õigusaktid, millega määratakse kindlaks nende tegevusvaldkond nii sisulises kui geograafilises mõttes, teinud läbi olulisi muutusi.
- 128 Seega tuleb järeldada, et ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus, mis kehtestati seaduse nr 549/95 artikli 3 lõikega 70 selle koostoiimes dekreetseaduse nr 331/93 artikli 66 lõikega 14, ei kuulu määruse nr 659/1999 artikli 1 punkti b alapunkti i alla.
- 129 Mis puudutab hageja teist seisukohta, mis põhineb määruse nr 659/1999 artikli 1 punkti b alapunktil v, siis tuleb märkida, et see säte kuulub kohaldamisele üksnes meetmete suhtes, mis ei kujutanud endast nende rakendamise ajal abimeetmeid. Selles

osas tuleb nentida, et käsitletav meede kehtestati ajal, mil turud olid konkurentsile avatud igal juhul veel suure tõenäosusega vägagi erinevas ulatuses. Seega tuleb asuda seisukohale, et ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus ei kuulu määruse nr 659/1999 artikli 1 punkti b alapunkti v kohaldamisalasse.

130 Sel põhjusel ei saa väita, et põhjendused puuduksid. Komisjon jättis argumendi, et käsitletavat meetet tuleks käsitleda uue abina, kõrvale põhjusel, et valdkondi, kus seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud tegutsevad, iseloomustas teatav konkurent (vaidlustatud otsuse põhjendused 82–85).

131 Lõpuks, mis puudutab väidetavat vasturääkivust seoses sellega, mis puudutab ühelt poolt varade ülemineku suhtes kehtivatest maksudest vabastamise uurimist – arvestades, et munitsipaalettevõtjad ja seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud kujutavad endast sisuliselt üht ja sedasama majandusüksust – ning teiselt poolt ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse uurimist – arvestades, et kõnesolevad kaks ettevõtjatüüpi on majanduslikult ja sisuliselt eraldiseisvad –, siis tuleb märkida, et komisjon, kes on vaidlustatud otsuses tuginenud Itaalia valitsuse poolt edastatud teabele, on asunud seisukohale, et esimesena nimetatud vabastus oli õigustatud asjassepuutuva korra laadi ja üldise ülesehitusega. Kuigi puudub vajadus selle hinnangu põhjendatuse osas seisukohta võtta, tuleb märkida, et see, et on võimalik, et komisjon on teinud vea selles osas, mis puudutab vabastust varade ülemineku suhtes kehtivatest maksudest, ei tähenda, et tuleks tühistada vaidlustatud otsuse mõni muu osa.

132 Eeltoodut arvestades tuleb asuda seisukohale, et käsitletava meetme näol ei ole tegemist olemasoleva abiga. Seetõttu tuleb teine väide tagasi lükata.

Kolmas väide, mis tugineb EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c ja EÜ artikli 253 rikkumisele

Poolte argumendid

- ¹³³ Hageja väidab, et komisjon on teinud vea seeläbi, et ei järeldanud, et ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus kujutab endast riigiabi, mis on ühisturuga kokkusobiv EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c mõttes.
- ¹³⁴ Hageja lisab, et ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus võimaldas asjassepuutuvate ettevõtjate ümberstruktureerimist ning üleminekut monopoolsel turul põhinevalt majanduselt konkurentsile orienteeritud turule. Seega oleks komisjon pidanud lähtuma samast mõttekäigust kui see, mida ta on kasutanud 10. novembri 1999. aasta otsuses, mis näeb ette üleminekusätteid transpordivaldkonna munitsipaal-ettevõtete tulumaksuvabastuse kaotamist puudutavas osas (EÜT C 379, lk 11), ning 22. detsembri 1999. aasta otsuses 2000/410/EÜ, mis käsitleb Prantsusmaa poolt kavandatava ja sadamasektorile suunatud abikava rakendamist (EÜT 2000, L 155, lk 52). Nimetatud kahes otsuses kohaldati EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c riigi poolt võetud meetmetele vaid eesmärgiga tagada üleminek monopoolselt korralt liberaliseeritud korrale, mis toimus asjassepuutuvate äriühingute aktsionärideks olevate ettevõtete erastamismenetluse teel.
- ¹³⁵ Hageja väidab, et kui ettevõtete kolmeaastast tulumaksuvabastust poleks kehtestatud, ei oleks kommuunid munitsipaal-ettevõtjaid seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühinguteks ümber kujundanud. Pealegi tagas kõnesolev meede ametiasutuste ja seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingute finantssuhete läbipaistvuse ning sellega nähti ette ettevõtjate ümberkorraldamist võimaldav üleminekuperiood, ilma et seejuures oleks katkenud avaliku teenuse osutamise järjepidevus. Lisaks kehtivad kõnesolevatele ettevõtjatele territooriumi ja tegevusvaldkondade osas ranged piirangud. Kuna seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingute tegevusvaldkonnad olid piiratud, oli ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus õigustatud.

- 136 Hageja väidab konkreetselt teda ennast iseloomustava olukorra osas, et pärast aastal 1998 toimunud erastamist korraldati ümber tema struktuur ning restructureeriti põhjalikult rajatised, millest tulenev kasu on läinud täies ulatuses Milano linnale.
- 137 Menetlusse astuja toetab sisuliselt hageja seisukohti ja argumente.
- 138 Komisjon vaidlustab käesoleva väite põhjendatuse, viidates vaidlustatud otsuse põhjendusele 97 jj.

Esimese Astme Kohtu hinnang

- 139 Kõigepealt tuleb meenutada, et komisjonil on EÜ artikli 87 lõikega 3 hõlmatud valdkonna hindamisel ulatuslik kaalutusõigus (Euroopa Kohtu 24. veebruari 1987. aasta otsus kohtuasjas 310/85: Deufile vs. komisjon, EKL 1987, lk 901, punkt 18). Seega peab ühenduste kohus kontrollima üksnes menetluseeskirjade järgimist, põhjenduskohustuse täitmist ning samuti faktiliste asjaolude vastavust tegelikkusele, et tehtud ei oleks ilmselget hindamisviga ning et tegemist ei oleks võimu kuritarvitamisega.
- 140 Käesoleval juhul nähtub vaidlustatud otsusest esiteks seonduvalt põhjendamisega, et komisjon on kontrollinud, kas abi võib tunnistada EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c alusel ühisturuga kokkusobivaks, esiteks asjassepuutuvate suuniste alusel ning teiseks neist suunistest sõltumatult. Seejuures on komisjon esitanud põhjused, millest lähtudes ta jõudis negatiivsele järeldusele (vaidlustatud otsuse põhjendus 97 jj).

141 Edasi nähtub kohtuasja materjalidest selgelt, et täidetud ei olnud tingimused, mis on nõutavad selleks, et ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse suhtes kuuluks kohaldamisele EÜ artikli 87 lõike 3 punktis c ette nähtud erand. Ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse eesmärk ei olnud abisaajate rentaabluse taastamine ning samuti ei olnud see mõeldud üksnes raskustes ettevõtjatele. Isegi kui eeldada, et tegemist oli niisuguse abiga, ei oldud siiski esitatud ühtki ümberkorralduskava ega ühtki meetet kõnesoleva abi andmisega paratamatult kaasnevate konkurentsimoonutuste heastamiseks. Kohtupraktikast tuleneb, et selleks, et raskustes olevatele ettevõtjatele mõeldud abi võidaks tunnistada ühisturuga kokkusobivaks EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c alusel, peab see olema seotud sidusa ümberkorralduskavaga, mis tuleb koos kõigi vajalike täpsustustega esitada komisjonile (Euroopa Kohtu 22. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas C-17/99: Prantsusmaa vs. komisjon, EKL 2001, lk I-2481, punkt 45).

142 Mis puudutab argumenti, mille kohaselt käsitletav meede hõlbustas üleminekut monopoolsel turul põhinevalt majanduselt konkurentsile orienteeritud turule, siis tuleb märkida, et hageja ei ole ära näidanud, kuidas on käsitletav meede põhjustanud konkurentsi intensiivistumist. Nagu juba enne öeldud, iseloomustas asjassepuutuvaid turge juba varem teatav konkurents ning seega võib käsitletav meede konkurentsi kahjustada.

143 Mis puudutab väidetavat vastuolu muude komisjoni otsustega, millega nähti ette üleminekurežiim, siis tuleb märkida, et neist kahest otsusest, millele hageja on viidanud, nähtub, et need ei ole võrreldavad. 10. novembri 1999. aasta otsusega – nagu komisjon on õigesti väitnud – keelati isikutel, kelle suhtes käsitletav maksuvabastus kehtis, osaleda pakkumismenetlustes väljaspool oma territooriumi kuni riigi oma turgude avamiseni konkurentsile. Mis puudutab otsust 2000/410, siis selles käsitletava abi andmine sõltus olemasoleva varustuse üleandmise ja väljavahetamise heaks tehtud investeeringutest.

144 Seega tuleb kolmas väide tagasi lükata.

Neljas väide, mis tugineb diskrimineerimise keelu ja asutamisvabaduse põhimõtte rikkumisele ning põhjenduste puudumisele

Poolte argumendid

- 145 Hageja vaidlustab diskrimineerimise keelu ja asutamisvabaduse põhimõtte rikkumise, millele komisjon on vaidlustatud otsuses viidanud, ning väidab, et selles osas puuduvad põhjendused.
- 146 Hageja väidab esiteks seda, et diskrimineerimise keelu põhimõtet, mis on laadilt üldine, tuleb eristada asutamisvabaduse põhimõttest, mis seevastu on spetsiifiline. Hageja leiab, et ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastusega neid kahte põhimõtet ei ole rikutud.
- 147 Hageja sõnade kohaselt on välistatud, et teiste liikmesriikide ettevõtjate ning niisuguste Itaalia ettevõtjate puhul, kes ei ole loodud munitsipaalettevõtjate ümberkujundamisel seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühinguteks, oleks täidetud tingimused, mis on nõutavad ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse kohaldamiseks. Seega ei kohaldata nimetatud vabastust diskrimineerivalt, selleks et soodustada Itaalia ettevõtjaid.
- 148 See, kas ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus kuulus ettevõtja suhtes kohaldamisele või mitte, ei sõltunud sellest, millise riigi ettevõtjaga oli tegemist, ega sellest, kes olid tema osanikud või aktsionärid, kuna – nagu komisjon on vaidlustatud otsuse põhjenduses 121 kinnitanud – ettevõtja kõlblikkus sõltub ettevõtete kolmeaastase tulumaksuvabastuse jaoks üksnes tema õiguslikust vormist (nimelt varasem riigi-ettevõtte, mis on muudetud aktsiaseltsiks) ja tema aktsionäridest (riigile enamusosalus). Ühtlasi väidab hageja seetõttu, et vaidlustatud otsus on vastuoluline.

- 149 Asjaolu, et seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingutele anti otse ja eksklusiivselt kohustus osutada asjassepuutuva kohaliku omavalitsusüksuse territooriumil kohaliku tasandi avalikke teenuseid, välistab ülejäänud osas võimaluse, et muud, nii Itaalia kui teiste liikmesriikide ettevõtjad oleks saanud tulla kõnesolevate teenuste turule.
- 150 Hageja sõnade kohaselt võisid niisugused teiste liikmesriikide ettevõtjad, kellele kuulus mõnes seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingus vähemusosalus, saada ettevõtete kolmeaastasest tulumaksuvabastusest kaudset kasu.
- 151 Diskrimineerimise keelu põhimõtte kohaselt on ühtlasi nõutav, et erinevaid olukordi ei käsitletaks samamoodi. Kuna seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud ei olnud samas olukorras kui „tavalised” äriühingud, sest nende tegevusalade ring oli piiratud, siis oli nende ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus õigustatud.
- 152 Menetlusse astuja toetab sisuliselt hageja seisukohti.
- 153 Komisjon leiab, et käesolev väide ei ole põhjendatud. Ta tuletab seejuures meelde, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei saa tunnistada ühisturuga kokkusobivaks riigiabi, mille puhul on rikutud muid EÜ asutamislepingu sätteid peale EÜ artikli 87.

Esimese Astme Kohtu hinnang

- 154 Esmalt tuleb meenutada, et esimene ja kolmas väide lükati tagasi osas, milles need puudutavad asjaolu, et ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus kujutab endast abi, ja asjaolu, et ei ole täidetud tingimused selleks, et kohaldamisele saaks kuuluda EÜ artikli 87 lõikes 3 ette nähtud erand. Seetõttu on vaidlustatud otsuses sisalduv avaldus selle kohta, et ettevõtete kolmeaastane tulumaksuvabastus on ühisturuga kokkusobimatu põhjusel, et rikutud on diskrimineerimise keelu ja asutamisevabaduse põhimõtteid, esitatud n-ö teise võimalusena. Järelikult on neljas väide ainetu.
- 155 Seega tuleb neljas väide tagasi lükata.

Viies väide, mis tugineb tagastamiskorralduse ebaseaduslikkusele

Poolte argumendid

- 156 Hageja väidab, et tagastamiskorraldusega on rikutud EÜ asutamislepingut ja selle rakendamist käsitlevaid õigusnorme. Hageja lisab, et komisjon on vaidlustatud otsuses andnud Itaalia Vabariigile tingimusteta ja üldise korralduse nõuda tagasi kõik soodustused, mida seaduses nr 142/90 ette nähtud äriühingud on saanud, kuigi samas on komisjon nentunud võimalust, et teatavad abimeetmed – ilma et ta oleks neid siiski ära nimetanud – on EÜ asutamislepinguga kooskõlas. Nimelt on komisjon vaidlustatud otsuses möönnud võimalust, et teatud konkreetset juhud kuuluvad *de minimis* eeskirja alla või teatud juhtudel võib abi tunnistada olemasolevaks abiks abisaaja olukorra tõttu, või et abi on ühisturuga kokkusobiv tulenevalt antud konkreetset juhtumit iseloomustavatest asjaoludest.

157 Seega on vaidlustatud otsus kahel põhjusel ebaseaduslik: esiteks seetõttu, et komisjon nõuab niisuguse abi tagastamist, mis võib olla EÜ asutamislepinguga kooskõlas, ning teiseks põhjusel, et ta on pannud Itaalia Vabariigile kohustuse teha kindlaks, millised konkreetsed meetmed kujutavad endast abi. Komisjoni kohustus teha koostööd ei suuda heastada tagasinõudmismenetlusega antud juhul seonduvat ebakindlust.

158 Menetlusse astuja toetab hageja seisukohta.

159 Komisjon ei nõustu hageja väitega, et kuna abikava on hinnatud abstraktselt, ilma konkreetsete kohaldamisjuhtude üksikasjaliku uurimiseta, siis ei saa seda puudutavas osas tagastamiskorraldust anda.

Esimese Astme Kohtu hinnang

160 Nagu on meenutatud eespool punktis 89, tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et komisjon võib abikava uurimisel piirduda seda kava iseloomustavate asjaoludega.

161 Samuti nähtub kohtupraktikast, et abikava puudutavas negatiivses otsuses ei pea olema esitatud konkreetsetel juhtudel selle kava alusel antud abi käsitlevat analüüsi. Alles niisuguse abi tagasinõudmise etapis tuleb kontrollida iga asjassepuutuva ettevõtja olukorda eraldi (eespool punktis 89 viidatud 7. märtsi 2002. aasta kohtuotsus Itaalia *vs.* komisjon, punkt 91).

- 162 Edasi tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ebaseadusliku abi ühisturuga kokkusobimatuse tuvastamise loogiliseks tagajärjeks selle andmise lõpetamine abisumma ja sellega kaasnevate intresside tagasinõudmise teel (eespool punktis 91 viidatud Tubemeuse kohtuotsus, punkt 66; 14. jaanuari 1997. aasta otsus kohtuasjas C-169/95: Hispaania vs. komisjon, EKL 1997, lk I-135, punkt 47, ja 29. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas C-110/02: komisjon vs. nõukogu, EKL 2004, lk I-6333, punkt 41).
- 163 Selles osas tuleb ühtlasi märkida, et mainitud kohtupraktikast tuleb lähtuda nii individuaalse abi kui ka abikava raames välja makstud abi puhul.
- 164 Sellegipoolest ei välista abikava üldine ja abstraktne analüüs seda, et selle kava alusel konkreetsel juhul välja makstud summa ei kuulu EÜ artikli 87 lõikes 1 ette nähtud keelu alla, näiteks seetõttu, et abi andmine üksikjuhul on hõlmatud *de minimis* eeskirjaga. See selgitab vaidlustatud otsuse põhjendustes 72, 85 ja 126 esinevaid reservatsioone.
- 165 Mõistagi piirdub riigi ametiasutuste kohustus juhul, kui komisjon võtab vastu otsuse, millega tunnistab abimeetme ühisturuga kokkusobimatuks, üksnes selle otsuse rakendamisega ning neil ei ole selles osas kaalutusruumi (Euroopa Kohtu 22. märtsi 1977. aasta otsus kohtuasjas 78/76: Steinicke & Weinlig, EKL 1977, lk 595, punkt 10). See ei välista seda, et asjassepuutuvad siseriiklikud ametiasutused võtavad otsuse rakendamisel arvesse mainitud reservatsioone. Seega, vastupidi hageja väidetule on komisjon teinud tagastamiskorralduse üksnes niisuguse abi osas, mis vastab EÜ artikli 87 tingimustele, ja mitte nende summade osas, mis on küll kõnesoleva kava alusel välja makstud, kuid ei ole abi või kujutavad endast olemasolevat või ühisturuga kokkusobivat abi vastavalt kategooriate alusel kehtestatud eranditele, *de minimis* eeskirjale või komisjoni mõnele muule otsusele.
- 166 Mis puudutab seda, et väidetavalt on vaidlustatud otsus õigusvastane seetõttu, et Itaalia Vabariigile on pandud kohustus teha kindlaks, millised konkreetsed meetmed kujutavad endast abi, siis tuleb märkida, et abi mõiste määratlus on õigusliku tähendusega ning seda tuleb tõlgendada objektiivsete asjaolude alusel. Pädeval

ametiasutusel ei ole selles suhtes EÜ artikli 87 lõike 1 kohaldamisel kaalutlusruumi. Pealegi on siseriiklik kohus pädev tõlgendama abi ja olemasoleva abi mõisteid ning võib võtta seisukoha üht või teist konkreetset kohaldamisjuhtumit iseloomustavate asjaolude kohta, pöördudes vajaduse korral eelotsusetaotlusega Euroopa Kohtusse.

167 Pealegi, kui nõustuda hageja väitega, et kuna abikava on hinnatud abstraktselt, ilma konkreetsete kohaldamisjuhtude üksikasjaliku uurimiseta, siis ei saa seda puudutavas osas tagastamiskorraldust anda; see tähendaks eeskirju rikkudes antud abi tagasinõudmise võimaluse järjekindlat välistamist ning seega võetaks EÜ artiklilt 87 ja EÜ artiklilt 88 tähendus. Niisugusel juhul on komisjonil kui ainsal asutusel, kes on pädev hindama abi kokkusobivust ühisturuga, võimatu uurida abikavade arvukaid kohaldamise üksikjuhte.

168 Eeltoodust tervikuna tuleneb, et viies väide tuleb tagasi lükata.

169 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb hagi jätta rahuldamata.

Kohtukulud

170 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna otsus on tehtud hageja kahjuks, tuleb kohtukulud vastavalt komisjoni nõuetele välja mõista hagejalt.

171 Kodukorra artikli 87 lõike 4 kolmanda lõigu alusel kannab menetlusse astuja ise oma kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (kaheksas koda laiendatud koosseisus)

otsustab:

- 1. Jätta hagi rahuldamata.**
- 2. Jätta AEM SpA kohtukulud tema enda kanda ning mõista temalt välja komisjoni kohtukulud.**
- 3. ASM Brescia SpA kannab ise oma kohtukulud.**

Martins Ribeiro

Šváby

Papasavvas

Wahl

Dittrich

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 11. juunil 2009 Luxembourgis.

Allkirjad